

Utlåtande Rotel VII (Dnr 2017/002047)

Miljökrav vid upphandling av entreprenader

Avser ökade redovisningskrav gällande systematiskt miljöarbete, miljöplan, drivmedel och kemiska produkter, mer specificerade godkända bränslen och krav på inblandning av förnyelsebart bränsle samt skärpta krav för fordon och arbetsmaskiner, kemikaliekrav för material och varor och krav på klimatprestanda för betong, cement och stål

Revidering

Hemställan från trafiknämnden

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Miljökrav vid upphandling av entreprenader fastställs att gälla för samtliga upphandlingar av entreprenader inom stadens nämnder enligt bilaga 1 till utlåtandet.
2. Stockholms Stadshus AB uppmanas att ge berörda bolagsstyrelser i staden i uppdrag att godkänna Miljökrav vid upphandlingar av entreprenader, enligt bilaga 1 till utlåtandet.
3. Gemensamma miljökrav vid upphandling av entreprenader där arbetsfordon och/eller arbetsmaskiner ingår (dnr 319-2593/2011), upphör därmed att gälla.
4. Trafiknämnden medges rätt att genomföra smärre revideringar i miljökraven för att följa teknikutvecklingen.

Föredragande borgarrådet Daniel Helldén anför följande.

Ärendet

Trafiknämnden i Stockholms stad har tillsammans med Göteborg och Malmö samt Trafikverket och i dialog med branschföreträdare tagit fram ett förslag till reviderade miljökrav i upphandlingar av entreprenader.

Revideringen innebär en skärpning och uppdatering samt anpassning till EU-krav och teknikutveckling. Exempel på de skärpta kraven är införande av klimatkrav på drivmedel samt att klimatprestanda införs på cement och betong.

Beredning

Ärendet har initierats av trafiknämnden och remitterats till stadsledningskontoret. Dessförinnan har trafikkontoret remitterat ärendet till fastighetsnämnden, exploateringsnämnden, idrottsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, servicenämnden, kyrkogårdsnämnden, utbildningsnämnden, AB Stockholms hem, AB Svenska Bostäder, AB Familjebostäder, Stockholms Hamn AB, Stockholm Vatten och Avfall AB samt SISAB. Bilaga 2 är en redovisning av dessa inkomna remissvar.

Mina synpunkter

Staden har i samarbete med Göteborg och Malmö samt Trafikverket reviderat gällande miljökrav vid upphandling av entreprenader. Samarbetet innebär en överenskommelse mellan de ingående parterna om att tillämpa kraven vid upphandlingar. Revideringen innebär en skärpning och uppdatering samt anpassning av nuvarande krav till EU-krav och teknikutveckling.

I förslaget föreslås att klimatkrav införs på drivmedel från år 2018 och klimatprestanda för betong och cement samt stål införs som skarpa krav från 2020, vilket inte tidigare har ingått. För stadens del blir kraven konkreta steg som bidrar till att nå miljömålen om en fossilbränslefri organisation 2030, ett fossilbränslefritt Stockholm 2040 och ett giftfritt Stockholm samt har betydelse för målen om hållbar energianvändning och miljöanpassade transporter. Eftersom miljökraven är gemensamma för de ingående organisationerna får de ett stort genomslag i upphandlingar av entreprenader i hela landet.

Samarbetet mellan Sveriges tre största städer och Trafikverket i dialog med företrädare för branschen och remissförfarandet borgar för att kraven är väl avvägda och att branschen är väl insatt i de villkor som kommer att gälla framöver. Denna typ av samarbetsmodell kan med fördel appliceras på andra

upphandlingsområden där de största beställarorganisationerna i landet kan stärka efterfrågan och öka utbudet av hållbara varor och tjänster.

Bilagor

1. Förslag till Gemensamma miljökrav för entreprenader
2. Redovisning av remissvar
3. Gemensamma miljökrav; jämförelse nuvarande lydelse

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Miljökrav vid upphandling av entreprenader fastställs att gälla för samtliga upphandlingar av entreprenader inom stadens nämnder enligt bilaga 1 till utlåtandet.
2. Stockholms Stadshus AB uppmanas att ge berörda bolagsstyrelser i staden i uppdrag att godkänna Miljökrav vid upphandlingar av entreprenader, enligt bilaga 1 till utlåtandet.
3. Gemensamma miljökrav vid upphandling av entreprenader där arbetsfordon och/eller arbetsmaskiner ingår (dnr 319-2593/2011), upphör därmed att gälla.
4. Trafiknämnden medges rätt att genomföra smärre revideringar i miljökraven för att följa teknikutvecklingen.

Stockholm den 21 februari 2018

På kommunstyrelsens vägnar:
KARIN WANNGÅRD

Daniel Helldén

Ulrika Gunnarsson

Remissammanställning

Ärendet

Trafiknämnden i Stockholms stad har tillsammans med Göteborg och Malmö samt Trafikverket och i dialog med branschföreträdare tagit fram ett förslag till reviderade miljökrav i upphandlingar av entreprenader.

Revideringen innebär en skärpning och uppdatering samt anpassning till EU-krav och teknikutveckling. Exempel på de skärpta kraven är införande av klimatkrav på drivmedel samt att klimatprestanda införs på cement och betong.

Trafiknämnden

Trafiknämnden beslutade vid sitt sammanträde den 14 december 2017 följande.

1. Trafiknämnden godkänner förslaget till reviderade miljökrav vid upphandling av entreprenader och överenskommelsen om de gemensamma miljökraven samt uppdrar åt kontoret att tillämpa miljökraven i kommande upphandlingar.
2. Trafiknämnden hemställer till kommunfullmäktige att fastställa miljökraven att gälla samtliga upphandlingar av entreprenader inom stadens förvaltningar och bolag.
3. Trafiknämnden hemställer till kommunfullmäktige att uppdra åt trafiknämnden att genomföra smärre revideringar i miljökraven för att följa teknikutvecklingen.
4. Trafiknämnden uppdrar åt kontoret att genomföra smärre revideringar i miljökraven under förutsättning att nämnden ges ett sådant uppdrag av kommunfullmäktige.
5. Trafiknämnden beslutar att omedelbart justera paragrafen.

Trafikkontorets tjänsteutlåtande daterat den 13 november 2017 har i huvudsak följande lydelse.

Trafikkontoret har i samarbete med trafikkontoren i Göteborg och Malmö samt Trafikverket reviderat gällande miljökrav vid upphandling av entreprenader. Samarbetet innebär en överenskommelse mellan de ingående parterna om att tillämpa kraven vid upphandlingar. Revideringen innebär en skärpning och uppdatering samt anpassning av nuvarande krav till EU-krav och teknikutveckling.

I förslaget föreslås klimatkrav införas på drivmedel från 2018 och klimatprestanda

för betong och cement samt stål föras in som skarpa krav från 2020 vilket inte tidigare har ingått. För stadens del blir kraven konkreta steg som bidrar till att nå miljömålen om en fossilbränslefri organisation 2030, ett fossilbränslefritt Stockholm 2040 och ett giftfritt Stockholm samt har betydelse för målen om hållbar energianvändning och miljöanpassade transporter. Eftersom miljökraven är gemensamma för de ingående organisationerna får de ett stort genomslag i upphandlingar av entreprenader i hela landet.

Förslaget på reviderade gemensamma miljökrav innebär i korthet:

- Ökade redovisningskrav gällande systematiskt miljöarbete, miljöplan, drivmedel och kemiska produkter från och med 2018
- Mer specificerade godkända bränslen
- Klimatkrav på inblandning av förnyelsebart bränsle från och med 2018
- Kraven för fordon och arbetsmaskiner skärps från och med 2020
- Nytt avsnitt om kemikaliekrav för material och varor från och med 2018
- Redovisning av materials klimatpåverkan och krav på klimatprestanda för betong, cement och stål från och med 2020.

Bakgrund

Staden har sedan 1997 ställt miljökrav vid upphandling av entreprenader inom ramen för ett samarbete med trafikkontoren i Göteborg och Malmö och Trafikverket. Syftet med samarbetet är att påskynda introduktionen av nya, bättre och renare maskiner på marknaden vilket medför lägre utsläpp av förorenande ämnen och för att kunna tillhandahålla ett samlat kravdokument mot branschen. Sedan dess har upphandlingskraven reviderats med ca 5 års mellanrum, främst för anpassning till ändrade EU-krav, men även nya aktuella frågeställningar har förts in, eller utgått, när de saknat aktualitet. De gemensamma kraven är grundkrav till vilka ytterligare krav kan läggas till vid behov och beroende på typ av entreprenad.

Kraven reviderades senast 2011 genom beslut av dåvarande trafik- och renhållningsnämnden och fastställdes 2012 av kommunfullmäktige.

Arbetet med den nu aktuella revideringen av kraven inleddes 2016. Detta arbete inleddes med seminarier och workshops på olika platser i landet med deltagare från branschen, myndigheter och experter av olika slag samt representanter från upphandlarsidan i respektive organisation. Trafikkontoret lämnade en lägesrapport för arbetet vid trafiknämndens sammanträde 2017-06-15, vilken godkändes av nämnden. Som stöd för tillämpningen av kraven finns en vägledning som färdigställs efter att kraven beslutats.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av trafikkontoret i samarbete med gatukontoret Malmö Stad, trafikkontoret Göteborgs stad och Trafikverket. Förankring har skett genom informationsmöten, workshops, arbetsgrupper och kontakter och möten med experter. Avstämningar inom staden har gjorts med främst exploateringskontoret och miljöförvaltningen under arbetets gång men även vid informationsmöte med berörda förvaltningar och bolag. Materialet har därefter remitterats till bransch, nationella myndigheter och berörda förvaltningar och bolag inom respektive stad samt inom

Trafikverket. Omkring 500 skriftliga synpunkter på remissförslaget har inkommit och bearbetats av arbetsgruppen. En samlad redovisning av synpunkter och arbetsgruppens kommentarer finns på trafikverkets hemsida:

<https://www.trafikverket.se/for-dig-i-branschen/upphandling/Sa-upphandlar-vi/Forfragningsunderlag/Kravdokument/Miljokrav-i-entreprenader/>

Arbetsgruppen har gemensamt och i samverkan kommit fram till ställningstaganden och kommentarer till de förslag som lämnats av olika intressenter. Det kan konstateras att flertalet synpunkter är gemensamma för lokala och nationella instanser. Generellt är man positiv till att kraven revideras och synpunkterna består främst i förtydliganden, förslag till skärpning av vissa krav samt allmänna synpunkter. Remissynpunkter från förvaltningar och bolag i staden och kommentarer av dessa redovisas i bilaga 2.

Trafikkontorets synpunkter

Förslag till reviderade krav

Föreliggande förslag till reviderade miljökrav innebär en uppdatering och skärpning samt anpassning till EU-krav och teknikutveckling. I förslaget föreslås klimatkrav införas på drivmedel från 2018 och klimatprestanda för betong och cement samt stål föras in som skarpa krav från 2020 vilket inte tidigare har ingått. Ett klimatkrav för asfalt är under beredning. Krav på innehåll av kemikalier i material läggs till liksom generellt ökade krav på planering och redovisning. I övrigt sker en anpassning till kommande krav på utsläppsklasser inom EU samt skärpning av de befintliga kraven för att sträva mot de miljömål som beställarorganisationerna har. För stadens del blir kraven konkreta steg som bidrar till att nå miljömålen om en fossilbränslefri organisation 2030, ett fossilbränslefritt Stockholm 2040 och ett giftfritt Stockholm samt har betydelse för målen om hållbar energianvändning och miljöanpassade transporter.

En förutsättning för att reella miljöförbättringar ska uppnås är att miljökraven följs upp och kontrolleras med avseende på de krav som ställs. Det handlar om att branschen arbetar på lika villkor och att det inte ska löna sig ekonomiskt att inte följa de utfästelser som gjorts i kontrakt. För kontroller av kraven har trafikkontoret upphandlat ramavtalskonsult som kan användas av förvaltningar och bolag som anmält intresse.

Gruppen anser att kraven med tillhörande vägledning utgör ett viktigt stöd för både beställare och entreprenörer när kraven tillämpas i upphandlingar. Att kraven är gemensamma för de ingående parterna och att de utgör ett samlat kravdokument för miljökrav är en styrka. De bidrar till att förenkla kravställandet och uppfyllandet av dessa för beställarorganisationerna och de entreprenörer som lämnar anbud. Samarbetet mellan städerna och Trafikverket innebär att miljökraven får ett stort genomslag och omfattar entreprenadupphandlingar i storleksordningen 50-250 mdkr per år. Att kraven skärps stegvis och med framhållning ger viktig tid för omställning för branschen för att kunna möta kraven och planera investeringar i nya maskiner och fordon samt anpassa sina organisationer.

Kontoret föreslås få möjlighet att själva göra smärre revideringar och uppdateringar av kraven. Syftet är att vid behov kunna göra ändringar av mer redaktionell karaktär exempelvis för att spegla ny teknik i kraven. Mer omfattande ändringar eller ändringar som påverkar kravnivåerna kommer lyftas till trafiknämnden och kommunfullmäktige

för beslut.

Kommunikation och information

Kontoret och gruppen avser att ta fram ett interaktivt informationsmaterial som kan möta behovet av kommunikation och utbildning för de delar som reviderats i kraven. Materialet kommer att finnas tillgängligt på den webbplats där information om kraven samlas. Den vägledning som sedan tidigare finns kommer att uppdateras då kraven beslutats.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret. Dessförinnan har trafikkontoret remitterat ärendet till fastighetsnämnden, exploateringsnämnden, idrottsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, servicenämnden, kyrkogårdsnämnden, utbildningsnämnden, AB Stockholmshem, AB Svenska Bostäder, AB Familjebostäder, Stockholms Hamn AB, Stockholm Vatten och Avfall AB samt SISAB. Bilaga 2 är en redovisning av dessa inkomna remissvar.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 22 januari 2018 har i huvudsak följande lydelse.

Kommunfullmäktige har inom ramen för Vision 2040 och i budget fattat beslut om verksamhetsområdesmålet *Offentlig upphandling utvecklar staden i hållbar riktning*. Målet lyfter särskilt fram att höga miljökrav ska ställas. Upphandlingsverkstyget är centralt för att nå inriktningsmålet Ett klimatsmart Stockholm.

Stadsledningskontoret anser att förslaget till reviderade miljökrav i upphandling av entreprenader utgör ett konkret verktyg i arbetet för att nå målen. Det är särskilt betydelsefullt att de reviderade kraven även syftar till att begränsa klimatpåverkan vilket inte funnits med tidigare. Genom att ställa gemensamma miljö- och klimatkrav driver stora beställare på en bred introduktion av nya, bättre och renare maskiner på marknaden för att minska utsläppen. Alternativen till fossila drivmedel för arbetsmaskiner är idag få och en ökad introduktion är en nödvändighet för att nå stadens mål om en fossilbränslefri stad till 2040 och en fossilbränslefri organisation till 2030.

Stadsledningskontoret ser positivt på det tillvägagångssätt som använts i arbetet med att ta fram de reviderade kraven. Samarbetet mellan Sveriges tre största städer och Trafikverket i dialog med företrädare för branschen samt remissförfarande borgar för att kraven är väl avvägda och att branschen är väl insatt i de villkor som kommer att gälla framöver. Denna typ av samarbetsmodell kan med fördel appliceras på andra

upphandlingsområden där de största beställarorganisationerna i landet kan stärka efterfrågan och öka utbudet av hållbara varor och tjänster.

För att kraven ska få avsedd effekt krävs att de får genomslag i stadens upphandlingar av entreprenader. Stadsledningskontoret anser att de gemensamma miljökraven för entreprenader ska inarbetas i kommande revidering av Stockholms stads program för upphandling och inköp samt tillämpningsanvisning för miljöhänsyn. Stadsledningskontoret vill samtidigt understryka att kraven utgör grundkrav och att det är upp till upphandlande verksamhet att ställa högre krav.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunfullmäktige beslutar att miljökrav vid upphandling av entreprenader fastställs att gälla för samtliga upphandlingar av entreprenader inom stadens nämnder och bolagsstyrelser enligt bilaga 1 och att trafiknämnden medges rätt att genomföra smärre revideringar i miljökraven för att följa teknikutvecklingen. Gemensamma miljökrav vid upphandling av entreprenader där arbetsfordon och/eller arbetsmaskiner ingår (dnr 319-2593/2011) utgår.